

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

УДК 343.35

Андрій Миколайович ЯЩЕНКО,
доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків, Україна)

ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ІСТОТНОЇ ШКОДИ Й ТЯЖКИХ НАСЛІДКІВ В АСПЕКТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 367 КК УКРАЇНИ

Системно досліджено окремі положення статей 364–367 КК України, вивчено судову практику, пов'язану із застосуванням указаних статей Особливої частини КК України, й на підставі цього зроблено власні узагальнюючі висновки щодо тлумачення істотної шкоди й тяжких наслідків в аспекті кваліфікації дій особи за частинами 1 і 2 ст. 367 КК України.

Ключові слова: істотна шкода, тяжкі наслідки, службова недбалість, службова особа.

Постановка проблеми. Будучи одним з основних завдань, що стоять перед КК України, правове забезпечення охорони відносин у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, здійснюється завдяки регламентації в системі його Особливої частини вичерпного переліку злочинних посягань у зазначених сферах діяльності та визначенню у санкціях кримінально-правових норм відповідних покарань, що застосовуються до осіб, які їх вчинили. Одним із таких злочинних посягань є службова недбалість (ст. 367 КК України). Кваліфікація дій, пов'язаних з невиконанням або неналежним виконанням службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення

до них, вимагає встановлення наявності в результаті вчинення таких дій суспільно небезпечних наслідків у вигляді істотної шкоди (ч. 1 ст. 367 КК України) або тяжких наслідків (ч. 2 ст. 367 КК України).

Опрацювання наявної судової практики засвідчує, що питання щодо наявності ознак цього складу кримінального правопорушення постійно стикається з неоднозначним тлумаченням положень вказаної норми закону на практиці, що стосується визначення понять «істотна шкода» й «тяжкі наслідки». Так, окремі науковці та практики стверджують, що якщо з попередньої редакції положення про істотну шкоду чітко випливала можливість її спричинення як у матеріальному, так і в нематеріальному вираженні, то нинішнє формулювання вказує на те, що істотна шкода має виключно матеріальний характер [2, с. 847–848, 874–875; 3, с. 1133–1134]. Утім, їх опоненти звертають увагу на те, що законодавець не вжив у дефініції «істотна шкода» й «тяжкі наслідки» слова «лише», а отже, не можна говорити про те, що істотна шкода має тільки матеріальне вираження. Більш того, безпосереднім об'єктом злочинів, передбачених статтями 364, 364-1, 365, 365-2 і 367 КК України, є авторитет органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, нормальна діяльність підприємств, установ та організацій, тобто наслідки, які мають нематеріальний характер. У зв'язку з цим під час оцінювання наявності істотної шкоди й тяжкості наслідків у вказаних кримінальних правопорушеннях необхідно враховувати кількість потерпілих, характер спричинених тілесних ушкоджень і факт смерті потерпілого [1, с. 10]. З огляду на викладене, проблематика розуміння змісту істотної шкоди й тяжких наслідків, які виразилися у настанні смерті потерпілого, у разі кваліфікації дій особи за частиною 2 ст. 367 КК України є вкрай актуальним і своєчасним не лише з теоретичної, але і з практичної точки зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У доктрині кримінального права дослідженню кримінальної відповідальності за злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг, присвячено праці П. П. Андрушка, Р. М. Гори, Н. А. Гуторової, О. О. Дудорова, Д. Є. Дунаєва, В. Ф. Кириченка, В. М. Киричка, С. В. Рак, М. В. Сийплові, М. І. Хавронюка та багатьох інших учених. Внесок вищевказаних учених у теорію протидії злочинності у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг, є доволі значним. Водночас слід наголосити на тому, що багато питань порушеної проблематики залишилося без вирішення, а окремі з них не знаходять свого однозначного вирішення. Зокрема, потребує подальшого наукового обговорення саме проблема тлумачення суспільно небезпечних наслідків у складах окремих злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг, у тому числі розуміння справжнього змісту істотної шкоди й тяжких наслідків в аспекті кваліфікації дій особи за частинами 1 і 2 ст. 367 КК України.

Формулювання цілей. Мета цієї статті полягає у системному

дослідженні окремих положень статей 364–367 КК України, вивченні судової практики, пов'язаної із застосуванням вказаних статей Особливої частини КК України, й виробленні на підставі цього власних узагальнюючих висновків щодо тлумачення істотної шкоди й тяжких наслідків в аспекті кваліфікації дій особи за частинами 1 і 2 ст. 367 КК України.

Виклад основного матеріалу. Системний аналіз змісту частин 1 і 2 ст. 367 КК України й пунктів 3 і 4 примітки до ст. 364 КК України дозволяє стверджувати, що під суспільно небезпечними наслідками, які проявляються у завданні істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб (ч. 1 ст. 367 КК України), слід розуміти таку шкоду, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Суспільно небезпечними наслідками, що проявляються у спричиненні тяжких наслідків, у частині 2 ст. 367 КК України вважаються такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Регламентацію законодавцем у пунктах 3 і 4 примітки до ст. 364 КК України понять «істотна шкода» й «тяжкі наслідки» як різновидів суспільно небезпечних наслідків саме в такому вигляді здійснено з огляду на виконання Плану дій щодо реалізації Європейським Союзом візового режиму для України, через що законодавець із попередньої нормативної дефініції понять «істотна шкода» й «тяжкі наслідки», як відомо, виключив словосполучення «якщо вона полягає у завданні матеріальних збитків» і, відповідно, «якщо вони полягають у завданні матеріальних збитків» [8, с. 127–128].

Використання у формулюванні зазначених визначень сполучника «якщо» свідчило про те, що суспільно небезпечні наслідки у вигляді істотної шкоди й тяжких наслідків могли мати альтернативні форми і бути як матеріальними, так і нематеріальними, зокрема могли полягати в порушенні особистих немайнових прав людини та громадянина шляхом посягання на здоров'я, честь, гідність, фізичну недоторканність, безпеку потерпілого тощо. Так, у пункті 6 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 15 від 26.12.2003 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» вказано, що істотною шкодою має визнаватися порушення охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав і свобод людини та громадянина (право на свободу й особисту недоторканність і недоторканність житла, виборчі, трудові, житлові права тощо), підриг авторитету та престижу органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, порушення громадської безпеки та громадського порядку, створення обстановки й умов, що утруднюють виконання підприємством, установою чи організацією своїх функцій, приховування злочинів. Отже, у разі заподіяння поряд із матеріальними збитками також шкоди нематеріального характеру загальна шкода від злочину могла визнаватися істотною навіть у випадку,

коли зазначені збитки не перевищували 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Тяжкими наслідками поряд зі спричиненням матеріальних збитків, які у 250 і більше разів перевищували неоподатковуваний мінімум доходів громадян, визнавалися заподіяння потерпілому тяжких тілесних ушкоджень або смерті, доведення його до самогубства, розвал діяльності підприємства, установи чи організації, їх банкрутство, створення аварійної ситуації, що потягла людські жертви, тощо [7, с. 153–154].

Такий стан справ сьогодні знаходить свою критику серед сучасних вітчизняних науковців. На початку цього дослідження ми вже звертали на це увагу. Також до цього слід додати точку зору вже цитованого нами раніше Р. М. Гори, який, визнаючи, що сьогоднішній підхід до визначення поняття істотної шкоди не узгоджується зі змістом диспозиції частини 1 ст. 364-1 КК (так само, як і ч. 1 ст. 364 КК та ч. 1 ст. 367 КК), де передбачено наслідки у вигляді заподіяння шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, оскільки ці наслідки не обмежуються лише заподіянням майнової шкоди, а стосуються, серед іншого, права на життя та здоров'я, особистої безпеки та недоторканності, трудових і виборчих прав, громадської безпеки тощо, висловлює пропозицію викласти пункти 3 та 4 примітки до ст. 364 КК України в редакції, яка б дозволяла визнавати наслідками цих злочинів будь-які наслідки нематеріального характеру (соціального, політичного, морального, організаційного тощо) [1, с. 10]. Схожі пропозиції, до речі, не є новими і раніше вже висловлювалися іншими вітчизняними науковцями [8, с. 130]

Отже, нове формулювання дефініції понять істотної шкоди й тяжких наслідків дійсно призвело до неоднозначного розуміння їх змісту в доктрині кримінального права. З огляду на цю обставину, Верховним Судом України у постанові від 27.10.2016 щодо застосування положень частини першої статті 365 КК України (справа № 5-99кп16) було сформульовано правову позицію щодо тлумачення поняття «істотна шкода», викладену у п. 3 примітки до статті 364 КК України (його зміст є аналогічним поняттю «тяжкі наслідки» за способом їх визначення у п. 4 примітки до цієї статті). Згідно з цією позицією Верховним Судом України вказано, що визначені у частині 1 ст. 365 КК України наслідки можуть не лише становити майнову, а і охоплювати прояви немайнової шкоди, але лише ті, які можуть одержати майнове відшкодування (як істотна шкода може враховуватися будь-яка за характером шкода, якщо вона піддається грошовому оцінюванню та відповідно до такого оцінювання досягла встановленого розміру). Зокрема, як зазначено у зазначеній постанові Верховного Суду України, за конкретних обставин справи наслідки нематеріального характеру, які піддаються грошовому оцінюванню (реальна шкода) та відповідно до такого оцінювання досягли встановленого розміру (істотної шкоди чи тяжких наслідків) із заподіянням шкоди охоронюваним Конституцією

України чи іншими законами правам і свободам людини та громадянина (соціального, політичного, морального, організаційного чи іншого характеру), можуть бути через спричинення фізичної шкоди – витрати на лікування чи протезування потерпілої особи; порушення законних прав та інтересів громадян – витрати на відновлення таких прав (виплати незаконно взятому під варту чи ув'язненому або незаконно звільненому з роботи чи навчання, відшкодування за невиконання судового рішення, компенсація шкоди від поширення відомостей, які ганьблять особу, тощо), політичної шкоди (витрати на проведення нових виборів і заходів антитерористичного характеру тощо) або організаційної шкоди (витрати на відновлення роботи установи). Верховний Суд України акцентував увагу, що обчислення розміру таких витрат має бути належним чином підтверджено (в тому числі цивільним позовом як підтвердженням факту та розміру реальної майнової шкоди) [5].

Слід зазначити, що питання поширення дії пунктів 3 та 4 примітки до ст. 364 КК України на випадки заподіяння істотної шкоди й тяжких наслідків немайнового характеру є дискусійним і таким, що створює проблему, сьогодні й у правозастосовній практиці Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Про це свідчить наявна судова практика колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (далі – колегія суддів Другої судової палати), згідно з якою правова позиція Верховного Суду України, висловлена у Постанові від 27.10.2016 у справі № 5-99кс16, була піддана критиці. Зокрема, висловлювалася думка, що така позиція не повинна мати імперативного характеру.

Так, колегією суддів Другої судової палати 10.05.2018 на розгляд Великої Палати Верховного Суду була передана справа № 215/6523/13-к щодо засудження осіб за низку злочинів, серед яких є кримінальні правопорушення, передбачені ч. 1 ст. 364, ч. 2 ст. 365, ч. 1 ст. 366 КК України. Ухвалюючи таке судове рішення, колегія суддів Другої судової палати вказала, що вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного Верховним Судом України у Постанові від 27 жовтня 2016 р. № 5-99 кс16. На відміну від вказаного правового висновку (правової позиції) колегія суддів Другої судової палати вирішила, що наслідки злочинів, передбачених статтями 364, 365 КК України, у вигляді істотної шкоди не можуть обмежуватись лише майновою шкодою, оскільки зазначені в законі відповідні права, свободи й інтереси, які порушуються внаслідок злочинних дій, не можуть бути зведені лише до такої шкоди. Тому, на їхню думку, шкоду можна визнати істотною і тоді, коли порушуються основні конституційні права і свободи людини та громадянина (право на життя, здоров'я, особисту безпеку й недоторканність, виборчі, трудові, житлові права тощо), які не можуть піддаватися грошовому оцінюванню [12].

Проте передана на розгляд Великої Палати Верховного Суду справа на підставі ухвали від 04.07.2018 була повернена на розгляд відповідної колегії

суддів Другої судової палати, оскільки колегія суддів, вважаючи за необхідне відступити від правового висновку, викладеного Верховним Судом України у Постанові від 27.10.2016, не обґрунтувала сформульовану правову позицію, відмінну від позиції Верховного Суду України. Велика Палата зазначила, що зазначені колегією суддів Другої судової палати мотиви не є правовою позицією, адже з них не видно, чому імперативні законодавчі положення, викладені у пункті 3 примітки до ст.364 КК України, поширюються не на всі випадки заподіяння істотної шкоди, а також чому немайна шкода може бути визнана істотною з урахуванням кримінального провадження [9]. З огляду на таку позицію Великої Палати Верховного Суду колегія суддів Другої судової палати, незважаючи на висловлені раніше сумніви щодо розуміння істотної шкоди й тяжких наслідків у їх виключно матеріальному прояві, в ухвалі від 13.02.2019 у справі № 215/6523/13-к була вимушена зазначити, що правовий висновок Верховного Суду України № 5-99к16 від 27.10.2016 є актуальним для судової практики на час касаційного провадження у цій кримінальній справі. Тому викладений правовий висновок у Постанові Верховного Суду України № 5-99к16 від 27.10.2016 є обов'язковим для правозастосування й у цій справі [11].

Схожим чином, до речі, була вирішена і передана на розгляд Великої Палати Верховного Суду справа № 13-40 кс 18 щодо засудження ОСОБИ_3 за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст.367 КК України. У цій справі колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (далі – колегії суддів Першої судової палати) було зазначено, що орієнтація лише на кількісний (вартісний) показник вимірювання істотної шкоди призводить до обмеженого тлумачення цього поняття. Колегія суддів Першої судової палати вважає, що існують правовідносини, які відбуваються поза межами вартісного вимірювання, в яких визначити матеріальний еквівалент порушених прав просто неможливо. З огляду на викладене, колегія суддів Першої судової палати дійшла висновку про те, що це кримінальне провадження містить виключну правову проблему, а тому воно підлягає переданню на розгляд Великої Палати Верховного Суду, і таке передання є необхідним для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики. Але, перевіривши, чи є такі підстави, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що вони відсутні з огляду на те, що зі змісту ухвали Касаційного кримінального суду не вбачається одночасного обґрунтування наявності у справі виключної правової проблеми й того, що її передання на розгляд Великої Палати Верховного Суду є необхідним для забезпечення розвитку права (якщо це можливо без внесення змін у відповідне законодавство) та формування єдиної правозастосовної практики (не наведено жодних прикладів різних підходів у правозастосуванні – застосуванні п. 3 примітки до ст.364 КК під час ухвалення судових рішень за обвинуваченням осіб за ч. 1 ст.367 КК) [10].

У зв'язку з цим колегією суддів Першої судової палати у постанові від 31.12.2018 у справі № 569/6812/15-к вказано, що, виходячи з буквального розуміння змісту п. 3 примітки до ст. 364 КК України (в редакції, що діяла на час розгляду кримінального провадження), істотна шкода може мати виключно матеріальне вимірювання і повинна перераховуватися в матеріальний еквівалент. З матеріалів кримінального провадження та постановлених судових рішень убачається, що ОСОБА_1 заподіяння матеріальної шкоди не інкримінувалося, однак суди зробили помилковий висновок про те, що істотна шкода, у розумінні п. 3 примітки до ст. 364 КК України може мати і нематеріальне вимірювання і є оціночною категорією. За таких обставин висновки суду про наявність у діянні ОСОБА_1 складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 367 КК України, є безпідставними [6].

Резюмуючи вищевикладене, зазначимо, що буквальне тлумачення змісту пунктів 3 і 4 примітки до ст. 364 КК (в редакції, чинній на тепер) з огляду на буквальне тлумачення закону та наявну судову практику вищої судової інстанції дає підстави стверджувати, що істотна шкода й тяжкі наслідки можуть мати виключно матеріальне вимірювання або перераховуватися в матеріальний еквівалент. Це означає, що такі наслідки можуть становити не лише майнову, а і охоплювати прояви немайнової шкоди, але лише ті, які можуть одержати майнове відшкодування. Як істотна шкода або тяжкі наслідки можуть ураховуватися будь-яка за характером шкода або наслідки, якщо вона (вони) піддається грошовому оцінюванню та відповідно до такого оцінювання досягли встановленого розміру.

Висновок. На підставі вищевикладеного можна дійти висновку, що можливість інкримінування тяжких наслідків, які виразилися у настанні смерті потерпілого, у разі кваліфікації дій особи за ч. 2 ст. 367 КК України, може бути таким за умови доведеності належними і допустимими доказами розміру тяжких наслідків майнового та немайнового характеру, що у 250 і більше разів перевищуватиме неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Однак уявляється, що інкримінування тяжких наслідків у такому їх розумінні за частиною 2 ст. 367 КК України, зокрема у випадку загибелі потерпілого, очевидно необхідно переосмислити. Це треба зробити хоча б з моральної точки зору. Крім того, не слід забувати і про те, що згідно зі статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Забезпечення охорони людина, її життя і здоров'я, честі й гідності саме кримінально-правовими засобами не ставиться у залежність від розміру матеріальних збитків як похідних наслідків від заподіяння шкоди цим соціальним цінностям. У зв'язку з цим інкримінування тяжких наслідків, які виразилися у настанні смерті потерпілого, у разі кваліфікації дій особи за частиною 2 ст. 367 КК України повинно здійснюватись і за умови доведеності належними та допустимими доказами розміру тяжких

наслідків майнового й немайнового характеру, що не залежить від розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Гора Р. М. Кримінальна відповідальність за зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / НДІ вивчення проблем злочинності ім. В. В. Сташиса НАН України. Харків, 2019. 21 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 1104 с.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., перероб. та доповн. Київ : Дакор, 2018. 1368 с.
4. Постанова Верховного Суду від 05.12.2018 р. по справі 301/2178/13-к // Єдиний державний реєстр судових рішень : автоматизована система збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78426368> (дата звернення: 04.07.2019).
5. Постанова Верховного Суду України від 27.10.2016 р. по справі 5-99кх16 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62692636> (дата звернення: 04.07.2019).
6. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 13.12.2018 р. по справі № 569/6812/15-к // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78680652> (дата звернення: 04.09.2019).
7. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації : збірник постанов / упоряд.: д-р юрид. наук, проф. О. М. Литвинов, д-р юрид. наук, доц. А. М. Ященко. Харків : Константа, 2018. 320 с.
8. Сийплові М. В. Зловживання владою або службовим становищем: визначення наслідків злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 33. Т. 2. С. 127–130.
9. Ухвала Великої палати Верховного Суду від 04.07.2018 р. по справі № 1215/6523/13-к // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75186621> (дата звернення: 04.07.2019).
10. Ухвала Великої палати Верховного Суду від 30.08.2018 р. по справі № 569/6812/15-к // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76207256> (дата звернення: 04.07.2019).
11. Ухвала колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 13.02.2019 р. по справі № 215/6523/13-к // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79880141> (дата звернення: 04.09.2019).
12. Ухвала колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 10.05.2018 р. у справі № 215/6523/13-к // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74120971> (дата звернення: 04.09.2019).

Надійшла до редакції 05.10.2019

Андрей Николаевич ЯЩЕНКО,

доктор юридических наук, профессор

(Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, Украина)

**ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ТОЛКОВАНИЯ СУЩЕСТВЕННОГО ВРЕДА И
ТЯЖКИХ ПОСЛЕДСТВИЙ В АСПЕКТЕ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЯ,
ПРЕДУСМОТРЕННОГО СТАТЬЕЙ 367 УК УКРАИНЫ**

Системно исследованы отдельные положения статей 364–367 УК Украины, изучена судебная практика, связанная с применением указанных статей Особенной части УК Украины, и на этой основе выработаны собственные обобщающие выводы относительно толкования существенного вреда и тяжких последствий в аспекте квалификации действий лица по частям 1 и 2 ст. 367 УК Украины.

Ключевые слова: *существенный вред, тяжкие последствия, служебная халатность, должностное лицо.*

Andriy N. YASHCHENKO,

Doctor of Law, associate professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

**PROBLEMATIC ASPECTS OF ESSENTIAL DAMAGE AND GRAVE CONSEQUENCES'
INTERPRETATION IN Qualifying THE CRIME UNDER THE ARTICLE 367 OF THE
CRIMINAL CRIME OF UKRAINE**

The article is focused on the systematic study of some provisions of the Articles 364–367 of the Criminal Code of Ukraine, the study of court practice related to the application of these Articles of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, and development, on this basis, own presumptive conclusions on the interpretation of the essential damage and grave consequences in terms of qualifying Parts 1 and 2 of the Art. 367 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: *essential damage, grave consequences, neglect of duty, an official.*